

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Tämä on rinnakkaistallenne.

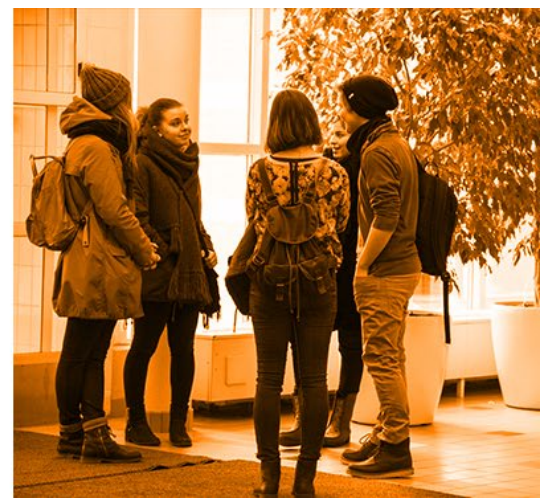
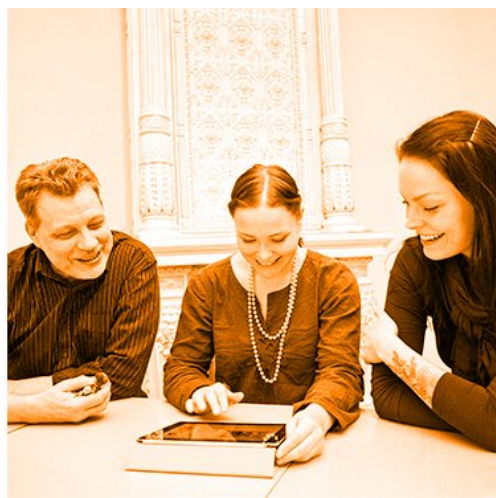
This is a self-archived version of the original article.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä /

To cite this article:

Kangas, Pirjo (2018). Yhteistyö pysyy, muodot ja yhteistyötahot muuttuvat: AMK-kirjastot vuonna 2018. Kreodi 1.

URL: <https://www.kreodi.fi/en/23/Artikkelit/444/Yhteisty%C3%B6-pysyy-muodot-ja-yhteisty%C3%B6tahot-muuttuvat-AMK-kirjastot-vuonna-2018.htm>

Yhteistyö pysyy, muodot ja yhteistyötahot muuttuvat: AMK-kirjastot vuonna 2018

Pirjo Kangas

Viime vuosina on säännöllisesti uutisoitu eri korkeakoulujen yhdistymisestä tai vähintäänkin yhteistyön tiivistämisestä. Korkeakoulujen muuttuvat rakenteet heijastuvat usein myös kirjastoon, ja joissain tapauksissa kirjastopalvelut ovat jopa konkreettisin yhteistyömuoto paikallisen ammattikorkeakoulun ja yliopiston välillä. Kreodi selvitti AMK-kirjastojen tämänhetkisiä organisaatiomalleja tammikuussa 2018 tavoitteenaan kartoittaa eri yhteistyömuotoja ja sitä, miten kirjastoyhteistyö vaikuttaa palvelujen toteuttamiseen. Juttu pohjautuu AMK-kirjastonjohtajien sähköpostilistalle tammikuussa 2018 lähetetyn kyselyn vastauksiin sekä kirjastojen verkkosivuilta, mediasta ja muusta lähdeaineistosta löytyneisiin tietoihin.

Suomen ammattikorkeakoulukenttä muuttuu vauhdilla ja kirjastot sen mukana. Tuorein suuri muutos on Lapin ammattikorkeakoulun ja Lapin yliopiston yhteisen kirjaston käyttöön vihkiminen Rovaniemellä (Yle Uutiset 19.1.2018). Lisäksi vireillä on ainakin [Tampere3-hanke](#), jonka rinnalla selvitetään myös yhteistyötä tai peräti yhdistymistä Satakunnan ja Seinäjoen ammattikorkeakoulujen kanssa. Oulussa ammattikorkeakoulun muutto Oulun yliopiston kanssa yhteiselle kampukselle hämmöittää muutaman vuoden päässä (Oulun Yliopisto 2017).

Uusien yhteistyötahojen ohella ammattikorkeakoulukirjastoilla on paljon myös vanhoja kumppanuussopimuksia eri tahojen kanssa ja myös keskenään. Iso osa ammattikorkeakouluista tai niiden kirjastoista toimiikin kirjastopalvelujen toteuttamisen lisäksi myös palvelujen ostajana tai tuottajana, tai jopa molemmissa rooleissa.

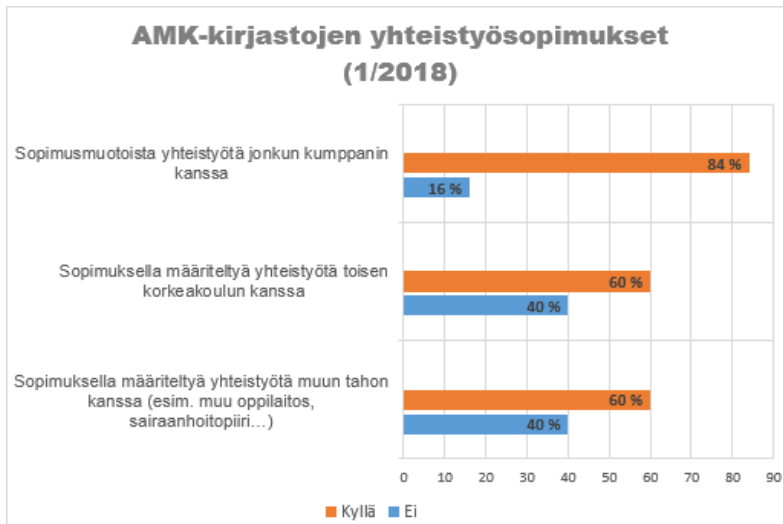
Toisen asteen yhteistyöstä korkeakoulujen yhteiskirjastoihin

Yhteistyö ja erilaiset organisaatiomallit ovat alusta asti olleet osa AMK-kirjastopalveluja. Ammattikorkeakoulukirjastojen alkuaikoina toisen asteen ammatilliset oppilaitokset olivat tyypillinen yhteistyökumppani kirjastoille. 2010-luvulle tultaessa yhteistyön suunta kääntyi kohti korkeakoulujen yhteiskirjastoja. "Korkeakoulujen yhteiskirjastoja 2010-luvulla" -kuvaan on koottu 2010-luvulla tapahtuneita muutoksia korkeakoulujen välisissä yhteiskirjastopalveluissa eri puolella Suomea.

Kuva: Korkeakoulujen välisen yhteiskirjastotoiminnan virstanpylväitä 2010-luvulla.

Yhteistyön suunta on 2010-luvulla siirtynyt selkeämmin korkeakoulujen väliseksi, mutta edelleen moni ammattikorkeakoulukirjastoista hoitaa toisen asteen tai sairaanhoitopiirin kirjastopalveluja. AMK-kirjastonjohtajille lähetetyn kyselyn perusteella sopimukset toisen asteen kanssa ovat kuitenkin vähentyneet viime vuosina. Yhtenä syynä tähän on korkeakoulun toiminnan keskittäminen entistä harvempiin tiloihin, jolloin välimatka toisen asteen oppilaitoksiin on usein pidentynyt. Korkeakoulujen välistä yhteistyötä on puolestaan vauhdittanut Opetus- ja kulttuuriministeriön rakenteellisen kehittämisen hankkeet (Blinnikka & Kuusinen 2017, 70).

Kuva: AMK-kirjastojen erilaisia yhteistyötahoja. Tilanne tammikuussa 2018.

Yksi ammattikorkeakoulu, monia kirjaston toimintamalleja

Monessa toimipisteessä toimivilla korkeakouluilla on yleistä, että eri paikoissa kirjastopalvelut toteutetaan eri tavoilla. Esimerkiksi Humak sekä hankkii kirjastopalveluja kansanopistoilta että tuottaa niitä opistoille toimipisteestä riippuen. Novialla on kolme erilaista kirjastokonseptia: Turussa Åbo Akademi huolehtii kirjaston palveluista, Raaseporissa kaupunginkirjasto ja Vaasassa ja Pietarsaareissa Novia on mukana Vaasan tiedekirjasto Tritoniassa. Haaga-Helia ja Laurea huolehtivat muissa toimipisteissään kirjastopalvelut itsenäisesti, mutta Porvoossa korkeakouluilla on yhteinen kirjasto.

Yhteistyölle on muitakin muotoja kuin palvelujen ostaminen tai myyminen. Haaga-Helian, Laurean ja Metropolian strategisen 3AMK-liittouman myötä oppilaitosten kirjastot ovat tiivistäneet yhteistyötään. 3AMK-kirjastot ovat esimerkiksi luoneet Libguidesiin yhteisen [3AMK-oppaan](#), jonka avulla pyritään tiedottamaan opiskelijoille heidän mahdollisuuksistaan hyödyntää kaikkien kolmen kirjaston palveluja. Myös Helsingissä lähemmäs sijaitsevat Arcadan ja DIAKin kirjastot ovat luoneet yhteiset [Libguides-sivut](#), joiden avulla muun muassa vinkataan käyttäjiä tietokannoista, jotka ovat käytössä vain toisessa korkeakoulussa. Vapamuotoista yhteistyötä yli kirjastosektorirajojen löytyy myös esimerkiksi Jyväskylästä, jossa kaikilla paikallisilla kirjastoilla on yhteiset [verkkosivut](#).

Miten hinnoitella kirjastopalveluja?

Yhteistyön tekoon ja yhteisen palvelun muodostamiseen on monia malleja ja myös kirjaston toiminnasta syntyviä kustannuksia jaetaan monella tavalla. AMK-kirjastonjohtajille lähetetyn kyselyn vastausten perusteella kustannustenjaon taustalla käytetään esimerkiksi opiskelijamäärää, tutkintojen määrää, lainamäärää tai henkilöstön palkkakustannuksia. Joskus summat ovat kiinteitä osuuksia esimerkiksi palkoista ja joskus kokonaiskustannus muotoutuu sen mukaan, miten eri taustatekijät kehittyvät vuosittain. Tilanne vaihtelee sen suhteen, onko kustannusten jaon taustalla useampikin tekijä vai pohjautuvatko kustannukset ainoastaan esimerkiksi opiskelijamäärään.

Aineistohankinnat on monessa tapauksessa jätetty sopimuksen ulkopuolelle niin, että kukin korkeakoulu budjetoi ja maksaa omat aineistonsa itse tai joissain tapauksissa myös tekee hankinnat itse, vaikka aineisto olisi toisen korkeakoulun tiloissa ja järjestelmissä. Tietokantaan merkitään aineiston omistaja, jolloin tilanteessa, jossa sopimus purkautuu, on helppoa erotella se, mikä taho on vastuussa mistäkin aineistosta. On myös tapauksia, joissa sähköisten aineistojen hankinta on siirretty toisen kirjaston vastuulle. Tiedonhankinnan opetuksen vastuutaho vaihtelee myös. Varsinainen palvelusopimus saattaa siis koskea vain tiettyjä tiloja ja kirjaston päivystystoimintaa tai olla täydellisempi palvelupaketti.

Yhteiskirjaston palvelut asiakkaan näkökulmasta

Kun yksittäisen kirjaston asiakkaat tulevat eri organisaatioista tarkoittaa se käytännössä sitä, että palvelutarpeet ovat erilaisia ja usein myös sitä, että tarjolla olevat aineistot ja palvelut ovat ainakin osittain erilaisia. Osa kokoelmista saattaa olla vain tietyn asiakasryhmän käytössä ja sähköiset aineistot olla erilaisia. Kaikki asiakkaat eivät välttämättä pysty kirjautumaan kaikille kirjastossa käytössä oleville tietokoneille. Samalla on tärkeää se, että asiakas kokee kirjaston palvelevan itseään.

Monen tahon palvelujen järjestäminen näkyy jo kirjaston nimessä. Yhteiskirjasto-termi on pitkälti ammattijargonia ja usein asiakkaiden suuntaan puhutaan korkeakoulukirjastosta (*Lappi, Lahti, Seinäjoki*) tai tiedekirjastosta (*Tritonia, Lappeenranta*). Nimi auttaa tuomaan esille käyttäjien suuntaan sitä, että taustalla on, tavalla tai toisella, useampia korkeakouluja. Yhteiskirjaston nimi voi myös liittyä kirjaston edustamaan alaan, mistä hyvänä esimerkkinä toimii JAMKin, Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän ammattiopiston yhteinen [Musiikkikampuksen kirjasto](#).

Monessa tapauksessa kirjastolla on rinnakkaisia nimiä, jotka tulee huomioida viestinnässä. Esimerkiksi Metropolian Arabian kirjastosta puhutaan *Metropolian ja Pop & Jazz Konservatorion kirjastona* ja Humakin Helsingin toimipisteen kirjasto on myös erikoiskirjasto nimeltään *Kuurojen liiton kirjasto*.

Vaikka fyysiset kirjastopalvelut toteutettaisiinkin yhteiskirjastossa, jäljelle jää sähköiset aineistot, jotka ainakin toistaiseksi on hankittava erikseen jokaiselle organisaatiolle. Yhteiskirjastokontekstissa kirjaston pitää miettiä, miten ohjata eri organisaatioiden käyttäjät oikeisiin aineistoihin mahdollisimman selkeällä tavalla. Finnan käyttöönoton myötä on yleiseksi ratkaisuksi noussut oman Finna-näkymän luominen eri organisaatioille. Esimerkiksi Åbo Akademin kirjasto on tehnyt Novian Turun käyttäjille [oman näkymän](#), joka sisältää Åbo Akademin aineiston ja Novian sähköiset aineistot. Lappeenrannan tiedekirjastossa ja Lapin korkeakoulukirjastossa on erilliset Finna-näkymät [yliopiston](#) ja [ammattikorkeakoulun](#) asiakkaille ja näkymät ovat värimaailmaltaan ja logoiltaan erilaiset. Usein yhteiskirjastolla on myös vain painetut aineistot sisältävä yhteinen Finna-näkymä, josta käyttäjät ohjataan omiin näkymiin sähköisten aineistojen pariin. [Tritonian Finnassa](#) omaan näkymään voi päätyä sekä kirjautu sisään -toiminnon kautta että yläpalkin ”vaihta näkymää”-toiminnon avulla.

Jää nähtäväksi, syntyykö kirjastojen ja korkeakoulujen yhdistymisen myötä sellaisia malleja, joissa samat elektroniset aineistot ovat kaikkien yhteiskirjaston käyttäjien ulottuvilla taustaorganisaatiosta riippumatta.

Lähteet:

Blinnikka Sirkku & Kuusinen Iris, (2017). Intoa - tahtoa - yhteistyötä : Ammattikorkeakoulukirjaston kehitys 1991 - 2016. , AMKIT-konsortio. [URN:ISBN:978-952-68883-2-3](#) (12.2.2018)

Metropolian kirjasto 2017. Kirjaston matka Arabiaan – kevästä syksyyn. Tiedon janoa: Metropolian kirjaston blogi. <https://blogit.metropolia.fi/tiedon-janoa/2017/10/04/kirjaston-matka-arabiaan-kevaasta-syksyyn/> (12.2.2018)

Oulun yliopisto 2017. Linnanmaan kampus muuttuu lähivuosina – katso suurimmat muutot. Viimeksi päivitetty 7.12.2017. (12.2.2017)

Tritonia 2017. Tritonian virstanpylväitä. <https://www.tritonia.fi/fi/historia> (12.2.2018)

Turun ammattikorkeakoulu 2014. ICT-kirjasto lopettaa toimintansa 21.11.2014.

<https://www.turkuamk.fi/fi/ajankohtaista/454/ict-kirjasto-lopettaa-toimintansa-21112014/>
(12.2.2018)

Yle Uutiset 19.2.2018. "Sivistyksen olohuone" yli 7000 opiskelijalle – Lapin korkeakoulukirjasto vihittiin käyttöön. <https://yle.fi/uutiset/3-10031117> (12.2.2018)

Yle Uutiset 23.1.2018. Tampereen, Satakunnan ja Seinäjoen korkeakoulut selvittävät yhdistymistä. <https://yle.fi/uutiset/3-10036022> (12.2.2018)